

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції з міжнародною участю**

**«МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ТА ОСВІТНІ
АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄНОГО ЧАСУ»
ПРИСВЯЧЕНА ВСЕСВІТНЬОМУ
ДНЮ ЗДОРОВ'Я**

Тернопіль, 10–13 квітня 2024 року

Тернопіль
ТНМУ
2024

Медико-біологічні та освітні аспекти здоров'я людини в умовах війни та повоєнного часу. Присвячена Всесвітньому дню здоров'я : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 10–13 квіт. 2024) / за ред. проф. Л. Я. Федонюк. – Тернопіль : ТНМУ, 2024. – 64 с.

Відповідальність за представлені результати досліджень несуть автори тез.

Матеріали надруковано в авторській редакції.

УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ПРИРОДНИЧІ МУЗЕЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

¹Шевчик Л. О., ²Федонюк Л. Я., ¹Голіней Г. М.,
²Подобівський С. С.

¹*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

²*Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*

shevchyklubov45@gmail.com

Питання про співробітництво між музеями та закладами освіти завжди жваво обговорюється, адже власне музеї є феноменами як вітчизняної культури, так і освіти. Музеї та заклади освіти, працюючи в одному напрямку, взаємодіють між собою і створюють взаємовигідну парадигму. Мета якої зводиться до виховання свідомого й креативного покоління, яке з повагою та любов'ю буде відноситися до природи та навколишнього середовища.

Метою дослідження було показати діяльність університетських природничих музеїв як інноваційного освітнього простору, дослідження їхнього просвітницького потенціалу, популяризації діяльності університетських музеїв на прикладі навчально-методичного кабінету «Зоологічний музей» кафедри ботаніки та зоології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та навчально-біологічного музею імені І. І. Яременка кафедри медичної біології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського.

Створення обох музеїв датується серединою минулого століття. Засновником навчально-біологічного музею ТНМУ ім. І. Я. Горбачевського у 1957 році став перший завідувач кафедри біології кандидат біологічних наук, доцент Іван Іванович Яременко.

Навчально-методичний кабінет «Зоологічний музей» було створено за ініціативою доц. Кузьмовича Л. Г. у 1965 р. на основі фондів кафедри зоології Кременецького педагогічного інституту, накопичених І. В. Марісовою, К. А. Татариним, Л. Г. Кузьмовичем.

З 1969 року музей є одним із підрозділів кафедри зоології Тернопільського державного педагогічного інституту, а відтак кафедри ботаніки та зоології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

На підставі аналізу матеріальної бази та досвіду природничих музеїв університетів м. Тернополя протягом останніх трьох років втілюється в життя концепція спільного проекту, започаткованого викладачами кафедри медичної біології ТНМУ ім. І. Я. Горбачевського: Федонюк Л. Я., Подобівським С. С., Стравським Я. С. та кафедри ботаніки та зоології ТНПУ ім. В. Гнатюка: Голіней Г. М., Прокоп'як М. З., Шевчик Л. О., Москалюк Н. В. під назвою «Два музеї – одне освітнє середовище».

Ідея проекту: Сформувані сучасне уявлення про світ живої природи, єдність флори та фауни, визначити роль людини у природних процесах.

Завдання проєктної діяльності:

1. вивчаючи сучасну картину світу, продемонструвати етапи розвитку життя на Землі, показати особливості процесів формування ландшафтів, фауни та флори регіону у контексті глобальних змін;

2. викликати бажання пізнавати і розуміти навколишній світ. Розкривати причинно-наслідкові зв'язки, формувати асоціативні ряди, активізувати особистий досвід відвідувачів, створивши, тим самим, умови для поглиблення їхніх знань;

3. показати красу природи, її розмаїття та функціональну довершеність;

4. виходячи з розуміння нерозривності людини і природи, розвивати почуття відповідальності кожного за стан довкілля.

Загальні положення. Спільний наратив нового освітнього простору (експозиція природничих музеїв обох вишів) спрямований на втілення сучасних аспектів висвітлення регіональних особливостей природничої спадщини, екологічних функцій та значення її для господарської діяльності людини. Покликаний формувати уявлення про взаємозв'язки складових природи, зміни, які відбуваються і причини, що їх спричиняють, про особливе місце людини у цих змінах і її відповідальність за збереження довкілля.

Освітній простір. Втілення у життя проєкту, перш за все, дозво-

лило збільшити більш як у двічі площу експозиції (84 м²), подвоїти кількість експонатів до понад 3000, серед яких 1400 опудал, 350 тушок птахів та ссавців з черепами, понад 550 вологих препаратів, 70 скелетів тварин, 10 колекцій комах, що налічують понад 1500 видів, близько 260 муляжів, схем, моделей.

Змістове навантаження. Освітня експозиція проекту складається із трьох частини: «Розвиток життя на землі», «Сучасне біорізноманіття та роль людини у його збереженні» і «Науково-освітні майстерні».

Перша частина базується на матеріалах трьох експозицій секції «Еволюція землі, біосфери та людини» (навчально-біологічний музей ТМНУ ім. І.Я Горбачевського), а саме: «Хронологія еволюції живої природи», представленої геохронологічною шкалою, де відображено магістральний шлях еволюції органічного світу, геологічну історію та усі етапи розвитку життя на Землі; експозицій: «Шлях еволюції людини за Дарвіном» та «Жива природа в геологічному минулому» ілюстрованих геологічними та палеонтологічними колекціями, репліками вимерлих рослин та тварин, якісними ілюстраціями основних етапів антропогенезу.

Друга частина експозиції побудована на матеріалах навчально-методичного кабінету «Зоологічний музей» (ТНПУ ім. Володимира Гнатюка) демонструє красу природи рідного краю, її розмаїття та функціональну довершеність, звертає увагу на можливі наслідки втручання людини у природні процеси.

Ентомофауна регіону представлена у стендових колекціях понад 900 музейними предметами, котрі представляють 300 видів, 224 родів, 11 рядів класу Комахи Insecta. У експозиції зберігається 21 експонат червонокнижних комах України (2009), що належать до 4 рядів. До вилову та визначення видів щорічно долучаються студенти хіміко-біологічного факультету під керівництвом доцентів кафедри ботаніки та зоології Голіней Г. М. та Прокоп'як М. З.

Колекція молюсків, коралів та голкошкірих у 2013 р була подарована кафедрі ботаніки та зоології тернопільською Наконечною Д. Й. Тоді ж доцентом кафедри Подобівським С. С. зібрання молюсків було систематизоване та упорядковане. У описі колекції зазначено 155 видів, представників 49 родин, 6 рядів чотирьох класів типу Молюски (Mollusca).

Відкрита колекція класу Птахи Aves та закриті фонди кафедри налічують 87 та 199 видів (відповідно), що належать до 15 рядів, 31 родини та 67 родів. Серед яких червонокнижних птахів України представляє 17 експонатів. Орнітологічна експозиція побудована з врахуванням адаптивних особливостей птахів до місць проживання і представлена водоплавними, болотно-лучними, лісовими птахами, мешканцями відкритих просторів та культурних ландшафтів.

Теріологічна колекція, що репрезентує різноманіття фауни Західної України на прикладі 28 видів, 23 родів, 12 родин, 5 рядів представників трьох облікових груп ссавців: Micromammalia, Mesomammalia та Macromammalia.

Не можна переоцінити важливість висвітлення в університетських музеях м. Тернополя природоохоронної діяльності у регіоні. З цією метою залучаються матеріали експозиції «Червонокнижні рослини та тварини Тернопільщини» (навчально-біологічний музей), де представлені гербарні матеріали рослин та опудала тварин, що знаходяться під загрозою зникнення. У рамках експозиції «Природо-заповідні території Тернопільщини» представлена регіональна карта-схема територій та об'єктів екологічної мережі Тернопільської області, що мають рекреаційну цінність.

Зараз активно проводиться робота над третьою частиною експозиції, котра буде побудована на інноваційних засадах і передбачатиме безпосередню участь відвідувачів у пізнанні природних явищ, життя тварин і рослин, з залученням наукового обладнання і різноманітних інтерактивних елементів.

Таким чином, поєднання унікальних колекцій обох вишів на основі глибокої наукової інтерпретації інформації дозволяє сформулювати сучасне уявлення про світ природи, взаємозв'язки та зміни у природних процесах, викликати прагнення пізнання навколишнього світу та місця людини у ньому, формувати почуття любові до природи та відповідальності за стан довкілля.

Шевчик Л. О., Федонюк Л. Я., Голіней Г. М., Подобівський С. С.
УНІВЕРСИТЕТСЬКІ ПРИРОДНИЧІ МУЗЕЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ
ОСВІТНІЙ ПРОСТІР..... 57

Підп. до друку 05.04.2024. Формат 60×84/16.
Папір офсет. № 1. Гарн. «Тінос». Друк офсет.
Ум. друк. арк. 3,72. Обл.-вид. арк. 2,90.
Тираж 300 пр. Зам. № 57

Видавець і виготівник
Тернопільський національний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України
Майдан Волі, 1, м. Тернопіль, 46001, Україна

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 7242 від 02.02.2021